

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה ... הרי זו סוכה ... בשיש שם חלל טפח במשך שבעה כאן בשאין שם חלל טפח במשך שבעה.....1
- ב. המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים פסולה מלמטה למעלה אם גבוה עשרה טפחים כשרה.....3
- ג. בור שבין שתי הצירות אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשה לה מחיצה עשרה טפחים.....4
- ד. מחצלת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן היכי עביד תלי ליה באמצע פחות משלשה למטה ופחות משלשה למעלה וכל פחות משלשה כלבוד דמי.....5

דף טז.

א. החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה ... הרי זו סוכה ... בשיש שם חלל טפח במשך שבעה כאן בשאין שם חלל טפח במשך שבעה

כבר התבאר לעיל דף ה. שמעיקר ההלכה אין צריך לבנות את הסכה ולהניח את הסכך לשם החג, אלא רק לשם סוכה לסכך כלומר להציל¹, כדכתיב (דברים טז פסוק יג) חג הסוכות תעשה לשם סוכה להגין תחת צילה, שהרי בשביל צל הוא שנקראת סוכה שסוככת מן החורב – מן השמש. אבל סוכה שנעשית מאליה, פסולה, לפי שלא נעשית לצל.

לפיכך החוטט² כלומר שחפר בגדיש ועשהו סוכה, אינה סוכה, שהרי לא עומד גדיש זה להציל³, וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד לשיעור גובה עשרה

¹ ובס' הסוכה פי"א אות א' שהגר"י אברמסקי זצ"ל נהג עפ"י לשון זה בעת הנחת הסכך לומר שמניח "לשם צל", אך למעשה כבר כתבו הפוסקים שהמכוין לשם מצוה אינו צריך לכוין גם לשם צל, כי כוונתו לצאת המצוה כתיקונה שהוא הנחת הסכך לשם צל עיין שו"ת חלקת יואב סי' כ"ה, מועדים וזמנים ח"ה הוספות לה"א סי' פ'

² שו"ע ונו"כ תרלה

³ לשון השו"ע שהרי לא עימר גדיש זה לצל ולכאורה לשון זה דחוק מאוד דאפילו אם כונתו בעת עשיית הגדיש לחטוט אח"כ ושישאר הסכך שלמעלה לצל ג"כ פסול שהרי מ"מ לא נגע בסכך אלא חקיקה בדפנות והסכך נעשית מאליו ולכאורה היה אפשר לומר דסבר הרמב"ם שהעתיק המחבר לשונו כדעת בעל המאור שכתב בסוגין דרף י"ב שאם העלה מתחלה העומרים בגדיש לשם סוכה שיחוט לו בגדיש כשרה, אבל מכל הפוסקים

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

אין זו היא עשייתו של הסכך שהרי אינו מתקן אלא הדפנות והסיכוך נעשה הוא מאליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה, ומה שעושה אח"כ הרי הוא "תעשה ולא מן העשוי".

אולם אם בתחלה כשהגדיש את התבואה עשה בין למעלה ובין למטה⁴ חלל טפח לשם צל סוכה⁵. במשך שבעה לפחות שהוא שיעור הכשר סוכה, וחטט בה אח"כ והשלימה לעשרה, שם סכך עליו שכל חלל טפח נקרא אהל וכשרה⁶, שהרי נעשית סכך שלה לצל וכשחטט אח"כ אין זה עשיית הסכך אלא תיקון הדפנות, ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי⁷ אך אינו כשר אלא אותו שטח שהיה שם לשם סוכה

ולפיכך אם הגדיש גדול, אינו יכול להרחיב את שטח הסוכה על ידי חקיקת שאר שטח הגדיש, ואינו כשר אלא רק השטח שהיה בו חלל טפח מתחילה, ושאר הגדיש הרי הוא כדופן עקומה שאין יושבים תחתיו.

ומשום כך אם חקק ד' אמות יותר על השטח שהיה בו חלל טפח מתחילה, אף שטח זה פסול, שסכך פסול פוסל מן הצד בארבע אמות, שהרי אין אמרים דופן עקומה ביותר מד' אמות, ונמצא שאין לו אלא שתי דפנות⁸.

לא משמע כן דאפילו אם עשאה לשם צל בעיני דוקא שיעשה חלל טפח במשך שבעה, וכן מוכח נמי קצת ממה שסיים לפיכך וכו' חלל טפח במשך ז' לשם סוכה, וע"כ נלענ"ד ליישב קצת דכונתו רק לאפוקי דאם עשה בתחלה חלל טפח במשך ז' לשם סוכה דזה הרי נעשית סכך שלה לצל וכמו שסיים אח"כ. ביאור הלכה שם ד"ה אבל

⁴ כלומר בין שהיתה מתחלה החלל טפח בגובה ומאותו טפח עד הארץ היה מלא עומרים וחטט בה מלמעלה למטה עד שעשה חלל י"ט, ובין שהיתה חללה טפח למטה סמוך לארץ וממנה עד למעלה בגובה היה מלא עומרים וחטט מלמטה למעלה עד שנעשה החלל גבוה י"ט בכל גווי כשר. מ"ב שם ס"ק ח

⁵ לכאורה פשוט דזה אינו צריך לעשות לשם סוכה דשם סוכה חייל עלה ע"י טפח זה וכמו שכתבו הפוסקים דשם אהל חל על טפח וכן ברמב"ם וכל הפוסקים לא הזכירו שצריך לעשות לשם צל אלא בטפח הראשון דע"ז חייל עלה שם סוכה, וכן מוכח ברא"ש בהדיא, אבל מה נעשה דברי"ף איתא וחטט לשם סוכה וצע"ג. ביאור הלכה שם ד"ה וחטט

⁶ ואפילו לדעת המחמירין באין המטר יכול לירד, כאן מותר בזה, כתב הט"ז דלא אסרו מדרבנן באין המטר יכול לירד אלא כשיש לו דמיון לבית, משא"כ בגדיש דאין לו דמיון לבית כלל. ודעת הא"ר דמיירי בזה שנמל מקצתו בענין שיהא הגשמים יכולין לירד. ביאור הלכה ד"ה כשרה

⁷ והוי כסוכה שאינה גבוה עשרה וחקק בה להשלימה לעשרה דכשר מ"ב שם ז

⁸ ואם בעת שחטט בגדיש מן הצד ד"א ונעשה חלל עמד בצד זה ופינה העומרים מן הגדיש במקום שהיה חלל טפח ועשהו גובה עשרה טפחים בשטח ג' דפנות סביבותיו ובאופן זה בודאי לא יוכל הד"א לפוסלו דהא לו יהי דבר"א לא נוכל לומר דופן עקומה, וחסרה דופן אחד עכ"פ ישאר עוד ג' דפנות ייפסל אם עשה חקיקת ד"א משני הצדדין וא"כ לא ישאר להסוכה כ"א שתי דפנות. ובוה מיושב לשון המחבר עיין ביאור הלכה ד"ה ואם חקק.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הרף היומי

מסכת סוכה

אין לעשות הסכך⁹ קודם שיעשה הדפנות שהרי צריך בשעה שהוא עושה הסכך יהיה נעשה לשם צל, ואם אינו אהל אלא גג לחוד שאינו מאהיל ואין לו מחיצות אין קרוי אהל ואינו סכך להצל, וממילא אם יעשה אח"כ המחיצות הרי זה ולא מן העשוי, אולם יכול לעשותו במחיצות גובה חלל טפח ואז מותר לסכך קודם שיעשה שאר הדפנות, כמו בחוטט בגדיש.

ובדיעבד אם עשה קודם ללא חלל טפח הב"ח מכשיר, והרבה אחרונים חולקין עליו ודעתם דאף בדיעבד פסול.

י"א שאם סילק המחיצות או נפלו לפני חג הסוכות, ולא נשאר אפילו טפח סמוך לסכך, ורק הסכך נשאר עומד על עמודים, כיון שעדיין לא חל על הסכך קדושת סוכה, ולא ישב בה, וגם לא הגיע זמן הסוכה, אין עשיית הסכך בתחלה חשיבה כלום ואח"כ כשמחזיר הדפנות הוא ליה "תעשה ולא מן העשוי". וצריך לפסול בדיעבד, ויסיר הסכך ויחזירנו¹⁰.

ובדאי לכו"ע אם נפלו הדפנות¹¹, אך בשעה שהניח את הסכך היו הדפנות קיימים, מותר להחזירם למקומם בלא לנענע אח"כ שוב הסכך, כיון שמתחילת עשייתו נעשית כהלכתו.

וכן סוכה שדפנותיה תריסים או דלתות הזזה, אם בשעת הנחת הסכך היו התריסים או הדלתות כמחיצות תחת הסכך, מותר אח"כ לפתוח הדלתות אף שע"י פתיחתן, אין שלשה דפנות כשירות.

אך יש לזהר להניח את הסכך שהדלת או התריס יהיו סגורים¹², ולא לפתוח את התריסים או דלתות ההזזה עד התקדש החג¹³, ובחג עצמו מותר לפתוח ולסגור¹⁴.

ב. המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים פסולה מלמעלה אם גבוה עשרה טפחים כשרה

סוכה¹⁵ שדפנותיה¹⁶ גבוהות מן הארץ שלשה טפחים, – 23.4 ס"מ – פסולה, אך אם הם בתוך שלושה לארץ אפילו אינם גבוהים שבעה אלא ומשהו

⁹ רמ"א ונו"כ שם.

¹⁰ שו"ת רב פעלים חלק א אורה חיים סימן לד ועיי"ש ח"ג מ

¹¹ כה"ח סק"ח

¹² שמירת שבת כהלכתה פכ"ד הערה קלט

¹³ כנזכר משו"ת רב פעלים שבעינין שיכול על הסכך שם סכך בהתקדש החג.

¹⁴ ואין משום בונה וסותר עיין שיש"כ שם.

¹⁵ שו"ע ונו"כ תרל יט

¹⁶ אפילו היו הדפנות גבוהות י"ט ויותר דכל מחיצה שהגדיים יכולות לבקוע תחתיו אינה חשובה מחיצה כלל.

מ"ב שם מה

להצטרפות להלכות הרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

והעמידם בפחות משלשה סמוך לארץ, נאמר בהם דין "לבוד" והרי שמת זה כסתום ונמצא שיש כאן עשרה טפחים, וכשר.

סוכה שהנג גבוה הרבה מהדפנות כשרה¹⁷, ובלבד שיהא הסכך מכוון כנגדן בתוך שלשה טפחים¹⁸. אבל אם היה מרוחק ג' טפחים מכנגד הדפנות פסולה שהרי אפילו אם היו מחיצות מגיעות ממש לסכך, במרוחקים מן הסכך ג' טפחים פסול.

ג. בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשה לה מחיצה עשרה טפחים

כבר התבאר במס' עירובין דף פו. שבור שבין ב' חצירות אפילו אין מימיו עמוקים י' טפחים¹⁹, ואין ביניהן פתח או הלון שיוכלו לערב, או שיש ביניהן ולא עירבו, אין ממלאין ממנו בשבת בכלים של בית שהרי רשות שני החצרות שולטת שם וכל אחד ממלא מרשות חבירו, אלא אם כן עשו לו מחיצה עשרה טפחים למעלה מן המים להיכר הפרשה בין רשות זו לזו, שבמחיצה זו אומרים "גוד אחית" למטה עד קרקעית הבור, הואיל ויש בה היכר וזכרון שלא יבואו למלטל מחצר לחצר במקום אחר שלא במקום מילוי מים, ודוקא במים הקילו לומר "גוד אחית", אבל כותל החצר שמהלך על גבי הבור, אינו נידון משום מחיצה לפי שאין בו היכר כלל הואיל ולא נעשה בשביל כך.

ואם המחיצה היא כולה בתוך המים אפילו אם היא מגיעה לתחתית הבור, צריך שיהא טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהא ההפרשה ביניהן ניכרת ולא יילך הדלי לרשות חבירו. ואם היא כולה למעלה מן המים צריך שיהא טפח ממנה משוקע במים למנוע הדלי מלילך ולחצוב מים מרשות חבירו. ואף שגם עכשיו הולך הדלי מתחת המחיצה לרשות חבירו, אין בכך כלום. שקל הוא שהקילו חכמים במים שלא להצריך בהם מחיצה גמורה להבדיל בין מים למים לגמרי, אלא שיהא נראה כמוברלים ולא יהא נראה שזה דולה מרשות חבירו, אלא כאילו כל אחד דולה מרשותו.

¹⁷ דאמרינן גוד אסיק מחיצתא והוי כאלו המחיצות מגיעות לסכך. מ"ב שם ס"ק מג

¹⁸ שהרי כיון שאנו אומרים גוד אסיק הרי זה כאילו הדפנות מגיעות עד לסכך ומכיון שהם בתוך ג' טפחים אמרינן לבוד.

¹⁹ ש"ע ונו"כ ש"ע א

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

דף טז:

**ד. מחצלת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן היכי
עביר תלי ליה באמצע פחות משלשה למטה ופחות
משלשה למעלה וכל פחות משלשה כלבוד דמי**

אומרים לבוד²⁰ מלמעלה ומלמטה בו זמנית, ולפיכך סוכה בגובה עשרה טפחים יכול לעשות דופן ארבעה טפחים ושני משהויין, ומעמידה באמצע ואמרינן לבוד למעלה לסכך ולמטה לארץ, וחשוב כסתום. וכן לפי השבון זה יוכל לעשות דופן חמשה טפחים ושני משהויין לסוכה בגובה אחת עשרה, ושש ושני משהויין לסוכה בגובה שתיים עשרה טפחים. אך סוכה שגבוהה משלושה עשר טפחים חייב לעשות דופן שבעה ומשהו ולהעמידה בתוך שלושה סמוך לארץ, ובכך נכשר כל גובה שהו, שאומרים אנו גוד "אסיק" כנזכר.

²⁰ שו"ע ונו"כ תרל ט